

LUCIAN DRIMBA, IN THE ANNALS OF THE UNIVERSITY OF ORADEA

Carmen Bodiu

Prof. , Director Casa Corpului Didactic Bihor

Abstract: The scientific papers published in the annals of the Pedagogical Institute of Oradea (1969-1992), stands as an eloquent proof of the manner in which Lucian Drimba framed and structured his research, in the context of his entire work, linking it to his didactic and scientific career. Its study, in the light of his integral activity, shows several perspectives and approaches which often connect and influence one another, used by the historian and literary critic. Their very existence and content, at various time intervals, leads to an overall view regarding his activity, in the context of his scientific endeavour, and it represents a proof of his vivid interest for the topics he approached, for the Transylvanian cultural phenomenon during the second half of the Nineteen Century, as well as for the field of Romanian Theatre, especially for the beginning of the theatrical activity in Oradea.

Keywords: scientific papers, annals, research, literary historian, literary critic

Activitatea științifică desfășurată de istoricul și criticul literar Lucian Drimba este reperabilă și în studiile și comunicările elaborate în cadrul manifestărilor științifice, culturale și metodice ale Institutului Pedagogic din Oradea, și publicate în anale. Aceste lucrări reprezintă o mărturie a interesului viu pentru subiectul cercetărilor sale, precum și preocuparea constantă pentru știință, studiu și dezvoltare personală și profesională, în general. Alături de cursurile de *Istoria literaturii române*, susținute la Facultatea de Filologie studenților din anul I și II, studiile publicate în anale întregesc imaginea de ansamblu a activității de istoric și critic literar, în contextul operei, refăcând legăturile dintre aceasta și întregul parcurs didactic și științific al profesorului Lucian Drimba.

Lucrările științifice acoperă aproape întreaga perioadă de activitate didactică desfășurată la Universitatea din Oradea (1964-1991), prima lucrare datând din 1969, iar ultima din 1992, apărută în urma pensionării. Prezența și conținutul lor, raportate în timp, reprezintă o mărturie elocventă a preocupărilor istoricului și criticului literar asupra fenomenului cultural transilvănean din a doua jumătate a sec. al XIX-lea, precum și în domeniul teatrului românesc. Astfel, titlurile lucrărilor pot constitui un reper de restituire a parcursului de istoric și critic literar al lui Lucian Drimba, parcurs asumat în intervale diferite de timp. În primii ani cercetarea vizează faptele de cultură din Transilvania, în secolul al XIX-lea, în centrul cărora se află figura lui Iosif Vulcan: 1969 *I. Vulcan, academician*, 1970 *I. Vulcan. Mediul familial. Anii de studii. Începuturile publicistice și Însemnările de călătorie ale lui I. Vulcan*, 1971 *I. Vulcan, membru al „Astrei” și al „Societății Kisfaludy*, și ulterior începuturile teatrului românesc: 1972 *O ipoteză: I. B. Deleanu, autorul primei piese românești*, *Date noi privitoare la „Societatea de lectură” a*

elevilor din Beiuș, 1973 *Teatrul românesc în secolul al XVIII-lea*, *Teatrul românesc în Bihor până la Unire*, „*Teatrul de vest*” din Oradea, alături de extrasul cu același titlu, din anul 1973. Lucrarea științifică publicată în 1992, în anele Universității din Oradea, *Din corespondența lui I.L. Caragiale cu Paul Zarifopol. Aspecte umoristice*, reprezentând un subiect aparte față de subiectele consacrate, e o dovadă a posibilităților multiple de abordare, în activitatea de cercetare, a istoricului și criticului literar.

Cronologia acestor publicații, intervalul 1969-1973, respectiv anul 1992, reprezintă o mărturie obiectivă asupra modului în care Lucian Drimba și-a conceput și valorificat cercetarea, în ansamblul operei, materialele cercetării situându-se într-o concomitență clară, reperabilă atât prin lucrările științifice, cât și ulterior, prin editarea cărților. În intervalul 1973-1992, Lucian Drimba este preocupat să-și publice cărțile, două dintre ele apărute în anul 1974, monografia *Iosif Vulcan*, care înglobează materialul revizuit al publicațiilor din anele (1969-1971), așa cum se desprinde din cele ce urmează, și *Eminescu la „Familia”*, a cărei reeditare revizuită datează din 1994. Rodul cercetărilor asupra începuturilor teatrului românesc, publicate în anele în perioada 1972-1973 sunt valorificate în *Occisio Gregorii in Moldavia Vodae Tragedicae Espressa*, 1983 și în volumul *Teatrul românesc la Oradea, Perspectivă monografică*, ediție apărută postum, în 2001, în care numele lui Lucian Drimba este prezent, în cadrul colectivului de redactori, ca autor al capitolului *Începuturi*. Cercetările de restituire a operei tribunului transilvănean sunt cuprinse în ediția în patru volume ale operelor lui I. Vulcan, începând cu anul 1987, *Iosif Vulcan. Poezie. Proză. Teatru*, 1989 *Iosif Vulcan. Publicistică*, 1994 *Însemnări de călătorie* și postum, în anul 2002, *Însemnări de călătorie (II). Corespondență*.

Pentru editarea cărților, materialul cercetării științifice a fost revizuit și restructurat în funcție de viziunea integratoare a istoricului literar asupra subiectului. Studiile publicate în anele, reprezentând părți de sine stătătoare, în contextul altor lucrări științifice, cu subiect diferit, se remarcă prin compoziția elaborată, în care incipitul presupune o introducere în tematica cercetării, iar finalul evidențiază concluziile, cu valoare de generalitate. În contextul volumelor operei, aspectele omoloage ale cercetării sunt introduse ca subtitluri ale capitolelor relevante, prin raportare la întregul cărții. Singura lucrare științifică care nu este valorificată, în contextul cărților editate, este cea apărută în 1992, ultima din seria celor publicate în anele, și care are un subiect diferit în ansamblul operei.

Aceasta dovedește faptul că, până la această dată, Lucian Drimba și-a spus cuvântul în activitatea de cercetare asupra subiectelor consacrate, contribuția sa fiind majoră în ceea ce privește prezentarea activității și operei lui I. Vulcan, legătura dintre redactorul „Familiei” și poetul național, Mihai Eminescu, precum și asupra începuturilor teatrului românesc la Oradea. Apariția, în 1994, a ediției revizuite *Eminescu la „Familia”*, înseamnă reluarea unui subiect mai vechi, îndelung dezbătut, primele rezultate ale cercetării datând din 1970, cu prilejul publicării unui articol în „Cercetări de limbă și literatură” și apoi din 1974, când apare prima ediție a volumului, sub egida *Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Bihor*. Această revenire asupra cercetărilor mai vechi, reluare cu scopul îmbunătățirii, ajustării în sensul perfecționării materialului elaborat, pentru prezentarea lui în varianta finală, trădează o trăsătură de caracter a omului, reperabilă în toate domeniile de activitate, precum și preocuparea pentru ansamblul unui întreg contextual, evidențiindu-se mai multe perspective și moduri de lucru, care

se țes și se întretaie ades. Astfel se explică apariția în 1974 a celor două cărți, *Iosif Vulcan și Eminescu la „Familia”*, ce urmăresc direcții paralele ale activității lui I. Vulcan, dar care ilustrează și dimensiuni paralele în munca de cercetare a istoricului și criticului literar L. Drimba.

Încă din primele lucrări științifice, publicate în aneale, ce valorifică fragmentar activitatea științifică a istoricului și criticului literar, L. Drimba se evidențiază prin rigoarea scriptică a cercetătorului asumat, cu un sistem solid de valori și criterii estetice bine conturate, care caută, se informează, bazându-se pe o largă arie de documentare și emite aprecieri a căror justete și valoare rezistă în timp. În acest sens, teoreticianul și criticul literar Marian Vasile, apreciind, în volumul *Teoria literaturii*, importanța gustului și viziunii asupra valorilor a istoricului literar în structurarea materialului, prezintă și punctul de vedere al lui B. Croce, exprimat în *Estetica sa*, (1902), care afirmă: „Oricine nu este doar un simplu culegător de fapte disparate, un simplu căutător sau cronicar incoerent, nu poate aduna la un loc cea mai mică povestire de fapte omenești, dacă nu posedă un anumit criteriu al său de judecată, o convingere proprie în raport cu faptele a căror istorie se apucă s-o povestească.”¹

În volumul *Lucrări științifice*, seria B, din anul 1969, numele lui Lucian Drimba este prezent în *Sumar*, la pag. 147, cu titlul *Iosif Vulcan, academician*, al unei lucrări ce însumează 12 pagini. Studiul despre activitatea lui Iosif Vulcan în cadrul Academiei Române urmărește evoluția și parcursul omului de cultură transilvănean, din 1868, când a asistat pentru prima dată la ședința publică a Academiei, cu prilejul unei călătorii în România, și până în 1907, data morții sale, când a deținut titlul de președinte al secției literare. Informațiile complexe, selectate pentru relevanța și acuratețea lor, explicate prin referințe critice și mărturii literare, însoțite de note de subsol, atestă investigarea laborioasă a unui aspect din multitudinea preocupărilor culturale ale tribunului transilvănean.

În prezentarea activității lui I. Vulcan, în cadrul Academiei Române, informațiile expuse se regăsesc în cadrul monografiei *Iosif Vulcan*, din 1974, în capitolul IV, *Inițiativă și acțiune culturală*, partea intitulată *Academia Română*. Istoricul literar dovedește metodă în cercetarea unui parcurs pe care-l expune cronologic, evidențiind doar acele aspecte care au legătură cu subiectul, dintr-o recunoscută și impresionantă panoplie a manifestărilor culturale, la care Iosif Vulcan a activat, într-un mod energic și entuziast, recunoscut de toți exegeții săi. În acest context, interesul său pentru înaltul for de cultură și știință, reprezentat de Academia Română devine, așa cum apreciază Lucian Drimba, un fapt firesc, pe deplin justificat, și care „coboară până în momentele în care se proiecta un asemenea așezământ.”² În prezentarea acestui domeniu major de interes, autorul pornește de la articolul *Societatea literară română*, publicat în „Familia”, din 1866, „adevărat manifest vulcanian al conștiinței unității românilor de pretutindeni”³, în care, „integrându-se discuției generale a momentului cu privire la membrii ce urmau să fie numiți prin decretul locotenenței domnești, Iosif Vulcan făcea câteva propuneri destul de judicioase...”⁴

¹Marian Vasile, *Teoria literaturii*, Editura Atos, București, 1997, p. 106

²Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări științifice*, seria B, 1969, Lucian Drimba, *I. Vulcan, academician*, p. 147

³Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări științifice*, seria B, 1969, Lucian Drimba, *I. Vulcan, academician*, p. 147

⁴Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări științifice*, seria B, 1969, Lucian Drimba, *I. Vulcan, academician*, p. 147

Istoricul literar prezintă condițiile în care, în 1879, secția literară a Academiei Române îl propune ca membru corespondent pe Iosif Vulcan, la aceeași dată la care secția științifică îl propune pe Spiru Haret, în aceeași calitate. Rigoarea scriptică, bogăția informațiilor, echilibrul aprecierilor și pertinența judecăților de valoare sunt trăsături ale scrisului lui Lucian Drimba, care se remarcă, încă din această perioadă. În aprecierea lui I. Vulcan, pe tărâm literar, criticul literar nu ezită să-l încadreze în mod corect ca „scriitor modest sub raportul valorii artistice a operei, e adevărat, dar valoros în privința sentimentelor și ideilor ce le pune în circulație”.⁵

Istoricul literar prezintă activitatea neobosită a cărturarului transilvănean, prezent la toate lucrările secției literare, propunerile sale care se bucură de aprecierea celorlalți membri, râvna și zelul neobosit cu care răspunde tuturor solicitărilor. Lucian Drimba apreciază, pe baza proceselor verbale ale ședințelor academice, faptul că recenziile elaborate de Iosif Vulcan s-au remarcat prin echilibru și pertinență, întrunind consensul celorlalți membri. Conform afirmațiilor sale, una din contribuțiile cele mai importante ale lui I. Vulcan ca membru al secției literare a Academiei a fost aceea pe care a adus-o referitor la aprecierea operelor literare înaintate de autori pentru premiere. „Rapoartele sale academice, în număr de 42, întocmite cu mult simț de răspundere și cele mai adeseori cu discernământ critic și exigență, reflectă o bună parte din concepția sa literară cu care ne obișnuise conducătorul «Familiei» încă din 1865.”

Istoricul literar prezintă și încetarea activității lui I. Vulcan, în cadrul Academiei, care are loc în primăvara anului 1907, anul morții, când boala îi împiedică deplasarea la București, trimițând doar rapoartele asupra cărților care i s-au repartizat spre lectură. Discuțiile din plenul academic despre moartea lui I. Vulcan, precum și liniile de portret trasate de N. Iorga și redade de L. Drimba impresionează, de asemenea, și dau amploare și forță de sugestie în evocarea personalității sale.

La finalul studiului, autorul evidențiază faptul că alegerea lui I. Vulcan în cel mai înalt for al culturii și științei românești a reprezentat o dreaptă și bine meritată răsplătă, precum și o recunoaștere a meritelor sale. Contactul cu scriitorii din România a contribuit la unitatea de limbă și cultură a tuturor românilor, ideal pentru care I. Vulcan a militat de-a lungul întregii sale vieți. Utilizarea sintagmei „I. Vulcan, academicianul”⁶, prezentă în titlu și reluată în final, ca încheiere a unui ciclu de viață, dobândește, în contextul activității prezentate, o mare forță evocatoare. În subsidiarul evenimentelor se insinuează discret, dar profund, respectul și prețuirea istoricului literar pentru activitatea neobositului tribun, faptele sale fiind pe măsura marilor sale idealuri.

În volumul *Lucrări științifice*, seria B, din anele Institutului Pedagogic Oradea, 1970, numele lui Lucian Drimba este inserat de două ori, în calitate de autor al studiilor: *I. Vulcan. Mediul familial. Anii de studii. Începuturile publicistice și Însemnările de călătorie ale lui I. Vulcan*.

Primul articol, *I. Vulcan. Mediul familial. Anii de studii. Începuturile publicistice* reprezintă rodul cercetărilor asupra vieții și activității lui I. Vulcan, efectuate cu prieljul

⁵Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări științifice*, seria B, 1969, Lucian Drimba, *I. Vulcan, academician*, p. 148

⁶Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări științifice*, seria B, 1969, Lucian Drimba, *I. Vulcan, academician*, p. 158

redactării tezei de doctorat, susținută în 1971, informații ce se regăsesc în primul volum publicat în anul 1974, monografia *Iosif Vulcan*. Materialul de idei și informații al acestei lucrări se identifică în capitolul al II-lea al monografiei, intitulat *Repere biografice*. Spre deosebire de materialul lucrării, informațiile din monografie sunt mai cuprinzătoare, în special în privința versurilor, ca exemplificări ale începuturilor activității creatoare ale lui Iosif Vulcan, iar pe alocuri apar modificări, ceea ce demonstrează faptul că, înainte de publicare, informațiile au fost revizuite. Studiul științific se remarcă prin acribie, rigurozitate, spirit obiectiv, acuratețe în exprimare și dezbateri documentară, pentru restabilirea informației corecte în cazul unor erori comise de-a lungul timpului, de cei care au abordat acest subiect. Numeroasele note de subsol, atestă exigența istoricului literar de a reda informații cât mai corecte și precise, despre familia lui I. Vulcan, anii de studiu și începuturile publicistice. De exemplu referitor, la anul nașterii lui Nicolae Vulcan, tatăl lui I. Vulcan, este indicată data de 23 decembrie 1805, pe baza documentului *Schematismus venerabilis cleri Magno –Varadinensis graeci ritus cathollicorum* din 1840, dată pe care o preiau și alți istorici, dar și pe baza necrologului din „Familia” (1884), unde se precizează faptul că Nicolae Vulcan se afla în al 79-lea an de viață, chiar dacă în documentul *Extras din descripțiunea administrațiunei militare a Comunei Sinca –vechia* este indicată ca dată a nașterii 23 ianuarie 1803.⁷ Lucian Drimba restabilește informația corectă, așa cum procedează și în alte situații, ajungând să fie citat, de exegeții de mai târziu ai lui I. Vulcan, ca argument pentru acuratețea informației. Urmărind impresionantul parcurs publicistic al lui Iosif Vulcan, Stelian Vasilescu, în volumul *Iosif Vulcan, Publicistică, culegere selectivă, prefață, tabel cronologic, note și bibliografie* îl citează deseori pe Lucian Drimba, fie în cazul unor situații care se cer clarificate, cum este aceea referitoare la Ioanichie Miculescu⁸, proprietarul revistei „Aurora română”, care determină plecarea după patru luni a lui Iosif Vulcan din redacție, fie referitor la aprecierea unor publicații, cum este cazul revistelor „Șezătoarea”, „Familia”.⁹

Cel de-al doilea articol, publicat în 1970, *Însemnările de călătorie ale lui I. Vulcan* constituie o prezentare elaborată asupra însemnărilor de călătorie publicate, în majoritate, în revista „Familia”. Chiar dacă însemnările de călătorie ale lui I. Vulcan nu posedă darul de a-l atrage spre lectură, cel puțin pe cititorul zilelor noastre, studiul istoricului și criticului literar L. Drimba impresionează prin selecția judicioasă a materialului informativ, comentariile și viziunea aprecierilor, reproducerea inspirată a exprimărilor și redarea sentimentelor trăite de călătorul I. Vulcan, dintre care patriotismul este cel fundamental. Acuratețea, ca trăsătură definitorie a scrisului lui L. Drimba e determinată nu numai de exactitatea informației, ci și de felul în care o expune, cu firească și naturalitate, cu o anumită modestie a cuvântului, ce imprimă stilului limpezime, rod al unor îndelungi căutări.

⁷Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări științifice*, seria B, 1970, Lucian Drimba, *I. Vulcan, Mediul familial. Anii de studii. Începuturile publicistice*. p. 64

⁸ Stelian Vasilescu-*Iosif Vulcan, Publicistică, culegere selectivă, prefață, tabel cronologic, note și bibliografie*, Editura Facla, Timișoara, 1983, p. 18

⁹ Stelian Vasilescu-*Iosif Vulcan, Publicistică, culegere selectivă, prefață, tabel cronologic, note și bibliografie*, Editura Facla, Timișoara, 1983, p. 34

Însemnările de călătorie ale lui I. Vulcan constituie o altă parte a cercetării dedicate activității și operei lui I. Vulcan, publicată în 1874, în monografia *Iosif Vulcan*, reperabilă în capitolul V, *Opera literară*, ca parte integrantă, alături de poezie, proză (nuvele, schițe, povestiri, romane, însemnări de călătorie), teatru, traduceri. Studiul științific reprezintă o dovadă elocventă a modului cum trebuie căutată, înainte de toate, importanța notelor de călătorie ale lui I. Vulcan, precum și exemplul unei elaborări riguroase în toată complexitatea, care produce, lectorului avizat, delectare.

Istoricul literar debutează cu o privire retrospectivă asupra speciei, în literatura română, începând cu secolul al XVII-lea, de la jurnalul Spătarului Nicolae Milescu, până în secolul al XIX-lea, la *Însemnare a călătoriei mele* a lui Dinicu Golescu, și perioada romantică, în care este cultivată cu predilecție, apreciind valoarea documentară a acestor scrieri. L. Drimba menționează atât impresiile de călătorie publicate de I. Vulcan, om al vremii sale, în revistele „Concordia” și „Familia”, în urma călătoriei la Brașov, din 1862, *schize* sau *suvenir*i despre călătoriile în Bavaria și Franța (1867), București (1868), Transilvania (1868, 1877, 1880), Boemia și Germania (1896), Dobrogea și Turcia (1898), cât și motivele acestor călătorii. Principiul de prezentare a acestui material, uneori cu aspect brut și neprelucrat, tributar surselor la care apelează călătorul, este cel cronologic. Lucian Drimba menționează motivul primei călătorii întreprinse de tânărul în vârstă de 21 de ani, de la Pesta la Brașov, pentru a asista la adunarea generală a *Asociațiunii pentru cultura și învățătura poporului român din Transilvania*, subliniind, în contextul relatărilor documentare, entuziasmul general al participanților, precum și oportunitatea cunoașterii unor scriitori ca: Andrei Mureșanu, George Bariț sau Timotei Cipariu.

Autorul reține și supune atenției aspecte disparate ale însemnărilor referitoare la monumentele locului, apreciind că sursa acestora o constituie ghidurile turistice, informative și mai puțin prezentarea personală a lui I. Vulcan, asupra unor lucruri care l-au impresinat, exemplele oferite în acest sens fiind elocvente. Se remarcă buna intuiție în selectarea notațiilor edificatoare, precum și în redarea exprimării călătorului, însoțite de comentariul său: „Dintre străzi, Calea âgoșoșoaii îi apare, nu fără ironie, lungă cât o pozie de a lui Văcărescu.”¹⁰

Criticul literar evidențiază subiectivitatea aprecierilor lui I. Vulcan: raportat la Viena, Berlinul nu-l impresionează „pentru că nu e frumos și nu are clădiri mai mari de patru etaje”. În schimb Lipsca e prezentată mult mai elogios, pentru că este „cuib de frunte al culturii germane, iar Praga îl uimește prin mulțimea nesfârșită de biserici și fabrici, deși are o înfățișare mohorâtă, datorită multelor clădiri vechi.”¹¹

Pe baza numeroaselor detalii, sugestive pentru conturarea imaginilor și redarea culorii locale, autorul stabilește concluzii cu valoare de generalitate, bine întemeiate și fundamentate pe multitudinea elementelor specifice. I. Vulcan se arată interesat de cultura popoarelor „de ceea ce este specific țării, popoarelor, de biserici, castele și de muzee de artă.”¹² Sau în baza aceleiași

¹⁰Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări științifice*, seria B, 1970, Lucian Drimba, *Însemnările de călătorie ale lui I. Vulcan*, p. 90

¹¹Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări științifice*, seria B, 1970, Lucian Drimba, *Însemnările de călătorie ale lui I. Vulcan*, p. 90

¹²Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări științifice*, seria B, 1970, Lucian Drimba, *Însemnările de călătorie ale lui I. Vulcan*, p. 90

idei: „De remarcat este faptul că I. Vulcan nu se interesează aproape de loc de condiția materială a vieții oamenilor, de relațiile sociale, dar prezintă unele aspecte ale vieții sociale, îndeosebi pe acelea care-l intrigă sau înfurie prin ciudătenia lor.”¹³ Această atitudine, apreciază istoricul literar reflectă principiile sale ca fiu de preot, precum și tendința moralizatoare.

Impresionantă este, însă, prezentarea însemnărilor de călătorie prin Transilvania și România, prilej pentru L. Drimba de a evidenția vibrantul sentiment patriotic al tribunului; monumentele istorice constituie prilej de rememorare a legendelor, iar obiceiurile și portul popular sunt prilej de exprimare a apartenenței etnice și a mândriei naționale. În transmiterea acestui sentiment, surprindem acel amestec înduioșător de entuziasm și inocență al trăirilor lui I. Vulcan: ruinele castelului de la Vad îi stimulează imaginația, închipuindu-și rostirea românească și stindardul românesc, în spiritul tradiției care îl atribuie familiei lui Menumorut, precum și faptul că ar fi fost clădit, ca și cetatea Sebișului, de către zâne.

Criticul literar apreciază notațiile adesea inexpresive, uneori retorice, lipsite de forță plastică, alături într-o exprimare frustrată, simplă, elementară. Sentimentul de mândrie națională e exprimat și la vederea Dobrogei, pământ românesc, dar și la Paris, în cadrul expoziției, când exponatele din pavilionul românesc sunt apreciate de toți vizitatorii, sau la Constantinople când, în catedrala patriarhală, aude rostirea românească a evangheliei și exclamă: „Asta e cea mai frumoasă limbă”.¹⁴ Într-un alt registru, ne sunt prezentate impresiile generate de contemplația asupra naturii și a obiceiurilor populare românești: jocul popular țarina, lângă Abrud e definit în manieră plastică „amestec al melancoliei visătoare cu zborul voioșiei răzătoare. O doină topită într-o horă”¹⁵, despre horele din România apreciază că „nu sunt atât de triste ca și ale noastre”¹⁶, Mureșul personificat este comparat cu „un copil dezmiardat ce fuge neregulat, jucându-se cu florile de pe malurile ei”¹⁷, monotonia Bărăganului e generatoare de plictiseală, melancolie, dar reînvie în note lirice, atmosfera bucolică în care ciobanii transilvăneni coborau cu turmele în aceste locuri.

Conform rigorii sale scriptice de elaborare și redactare a unui material științific, cu părți distincte, bine conturate în cadrul compoziției, la finalul studiului, Lucian Drimba revine asupra însemnărilor de călătorie, cu aprecieri generale, stabilind concluzii. Așa cum procedează și în aprecierea operei, Lucian Drimba dovedește măsură și echilibru în emiterea judecăților de valoare, situând însemnările de călătorie în proximitatea creației literare a lui I. Vulcan și realizând legătura dintre acestea.

¹³Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări științifice*, seria B, 1970, Lucian Drimba, *Însemnările de călătorie ale lui I. Vulcan*, p. 90

¹⁴Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări științifice*, seria B, 1970, Lucian Drimba, *Însemnările de călătorie ale lui I. Vulcan*, p. 93

¹⁵Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări științifice*, seria B, 1970, Lucian Drimba, *Însemnările de călătorie ale lui I. Vulcan*, p. 94

¹⁶Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări științifice*, seria B, 1970, Lucian Drimba, *Însemnările de călătorie ale lui I. Vulcan*, p. 94

¹⁷Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări științifice*, seria B, 1970, Lucian Drimba, *Însemnările de călătorie ale lui I. Vulcan*, p. 94

Anul 1971, în publicațiile Institutului Pedagogic Oradea îl prezintă pe Lucian Drimba, ca autor al studiului *I. Vulcan, membru al „Astrei” și al „Societății Kisfaludy”*, la pagina 141, a volumului *Lucrări Științifice, Filologie*.

Incipitul ne situează în concomitența faptelor de cultură prezentate anterior, în cercetarea dedicată însemnărilor de călătorie, L. Drimba revenind la evenimentele din 1862, când I. Vulcan întreprinde prima sa călătorie la Brașov, pentru a participa la adunarea generală a *Asociațiunii pentru literatură română și cultura poporului roman*, după înființarea ei în 1861. Acest fapt oferă continuitate în expunere și publicare, așa cum procedează în întreaga sa activitate de cercetare. Investigațiile elaborate în cadrul acestui studiu sunt înglobate ediției monografice din anul 1974, în capitolul IV, *Inițativă și acțiune culturală*, în două subcapitole distincte, intitulate *ASTRA și Societatea Kisfaludy*, precedate de o scurtă prezentare.

Istoricul literar precizează contextul în care I. Vulcan, însoțit de alți tineri colegi și prieteni, ca delegat din partea ziarului „Concordia”, la care își desfășura activitatea ca redactor, a participat la acest eveniment, având rilejul să cunoască personalități importante ale culturii românești, dintre care George Bariț și Andrei Mureșanu. Cea de a doua participare la adunarea Astrei este consemnată în 1868, la Gherla, până la această dată cercetătorul necunoscând indicii ale prezenței lui Vulcan la activitățile Asociațiunii. În notele de subsol, istoricul literar consemnează sursele pe baza cărora admite o ipoteză sau prezintă anumite informații, cel mai adesea publicațiile, numărul, anul și paginile în care a apărut, altele prezintă explicații suplimentare, referitor la un anumit context, pentru a asigura componenta comprehensivă a momentului și a climatului social-istoric, un exemplu în acest sens fiind titlul disertației lui Aron Densușianu, *Studii asupra poeziei populare române*, prima expunere care s-a prezentat în ședința Astrei de la Șomcuta mare, în 1868.

Pe firul cronologic al prezentării activității lui I. Vulcan la lucrările *Asociațiunii*, istoricul literar menționează prezența sa la adunarea de la Șimleu, din 1878, când a fost ales secretar al ședinței, alături de Grigore Silași și Iosif Sterca Suluțiu, apoi de la Brașov, în 1883, și la Deva în 1899, când o salută din partea S.T.R., cu un cuvânt entuziast privind colaborarea și sprijinul reciproc, iar la Herculane, în 1900, îi adresează felicitări pentru activitatea ultimilor ani.

Un eveniment evidențiat printr-o prezentare mai amplă, datorită importanței sale, atât pentru cultura bihoreană, cât și pentru activitatea redactorului „Familiei”, este cea dintâi adunare generală a Astrei, în părțile Bihorului, prilej cu care I. Vulcan este investit cu onoarea de amfitrion al manifestării. Discursul său, *Cuvântul de salutare a Asociațiunii din Bihor*, rostit de I. Vulcan, referitor la limba română, păstrătoare și apărătoare a etnicității noastre, publicat ulterior de „Transilvania” și „Familia” 1898, impresionează prin vibrantul patriotism, motiv pentru care autorul îi alocă un spațiu apreciabil. Faptul că, în monografia din 1974, el însușează mai multe paragrafe, demonstrează importanța pe care i-o atribuie istoricul literar, iar alături de alte completări ale studiului de față evidențiază consecvența activității de cercetare a lui L. Drimba, precum și preocuparea vădită de prezentare a conținutului în cea mai bună variantă.

În ciuda informației vaste, autorul procedează la o bună selecție și înlănțuire a aspectelor prezentate, astfel încât cercetarea acestei zone de activitate, din registrul larg al preocupărilor lui I. Vulcan, este una lineară.

Incipitul celei de a doua părți a studiului științific înseamnă o revenire asupra celei dintâi, autorul evidențind intervalul de numai trei ani, care a trecut de la data alegerii lui I. Vulcan, ca membru al Astrei și investirea sa, ca membru extern, în Societatea Kisfaludy, societatea scriitorilor maghiari din Pesta. Istoricul literar subliniază meritele redactorului „Familiei”, apreciate de societate, „prin traducerea literaturii române în limba maghiară”¹⁸ și pentru că „a făcut cunoscută poezia maghiară în limba română”¹⁹, în virtutea căreia în ședința din 25 ianuarie 1871, membrii Societății Kisfaludy îl aleg, în unanimitate, pe I. Vulcan ca membru extern al ei, calitatea de membru intern neputând să o dețină decât scriitorii maghiari. Un alt moment evidențiat de autor, în prezentarea cronologică a desfășurării evenimentelor, este discursul lui I. Vulcan, din 31 mai 1871, *Poezia populară română*, cu care „și-a făcut intrarea solemn în societate”²⁰, printre personalitățile culturii maghiare, fiind cel dintâi membru nemaghiar al societății care a susținut un discurs de recepție. Reverberațiile acestui moment sunt reperabile și în anul 1872, când I. Vulcan este investit, ca urmare a aprecierii și încrederii unanime a colegilor maghiari din Societatea Kisfaludy, cu calitatea de referent critic asupra a două colecții de traduceri din poezia noastră populară, aparținând lui Ember Gyorgy și lui Iulian Grozescu, pe care societatea intenționa să le publice, în editură proprie, sub titlul *Cântece populare românești*.

În conformitate cu notificările lui I. Vulcan, care au întrunit consensul și altor membri, Societatea Kisfaludy va publica, abia peste cinci ani, în 1877, volumul cu titlul *Roman nepdalok (Cântece populare române)* care cuprinde, pe lângă traducerile celor doi amintiți, și alte poezii traduse de I. Vulcan, fiind precedat de discursul său, ca studiu introductiv. Aprecierile și concluziile lui L. Drimba din final ilustrează importanța activității omului de cultură I. Vulcan, timp de 10 ani (1871-1880), în cadrul Societății Kisfaludy, activitate, prin care a avut o contribuție majoră la cunoașterea de către poporul maghiar a poeziei populare românești și la dezvoltarea legăturilor dintre popoare, pe baza apropierii culturale dintre ele.

În analele din 1972, *Lucrări științifice*, seria filologie, vol. VII, al Institutului Pedagogic din Oradea, L. Drimba este semnatarul a două studii, *O ipoteză: I. B. Deleanu, autorul primei piese românești* și *Date noi privitoare la „Societatea de lectură” a elevilor din Beiuș*, care demonstrează faptul că, în acest interval, istoricul literar este preocupat de domeniul teatrului, obiectul cercetării sale fiind începuturile teatrului românesc, așa cum se desprinde din toate lucrările publicate în această perioadă; între 1972-1973, numele său figurează în dreptul a cinci lucrări, cu titluri relevante, din anul 1973 datând și extrasul cercetării asupra *Teatrului de Vest din Oradea*.

Cercetarea realizată de L. Drimba asupra primei piese de teatru românesc datează din 1963, în contextul publicării articolului *Occisio Gregorii in Moldavia Vodae tragedice expressa. Cea mai veche piesă de teatru românească cunoscută*, în numărul VII al revistei „Limba și literatură”, ceea ce constituie un argument în sprijinul perspectivei multiple de abordare a

¹⁸Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări științifice*, Filologie, 1971, Lucian Drimba, *I. Vulcan, membru al Astrei și al Societății Kisfaludy*, p. 146

¹⁹Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări științifice*, Filologie, 1971, Lucian Drimba, *I. Vulcan, membru al Astrei și al Societății Kisfaludy*, p. 146

²⁰Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări științifice*, Filologie, 1971, Lucian Drimba, *I. Vulcan, membru al Astrei și al Societății Kisfaludy*, p. 147

activității sale de istoric și critic literar. Incipitul lucrării științifice *O ipoteză: I. Budai Deleanu, autor al primei piese teatrale*, ca reluare a unei teme mai vechi, subiect de dispute și controverse ale exegeților privind paternitatea textului, menționează *Raportul înaintat Academiei Române*, în 1880, în care Nicolae Densușianu semnală, între operele descoperite în biblioteca episcopiei greco-catolice, o piesă de teatru al cărei titlu e transcris defectuos: *Scisio Gregorii in Moldavia Vodae, tragedice expressa*. Referitor la atribuirea paternității, istoricul literar precizează faptul că în 1963, cu prilejul publicării piesei, a respins atât afirmația lui N. Densușianu care i-o atribuia lui Samuil Vulcan, cât și pe cea a lui St. Mărcuș, șaiszeci de ani mai târziu, care aprecia că a fost scrisă de „un oarecare prefect de studii sau profesor al Seminarului din Oradea, pentru tinerii din acel seminar”²¹. În orizontul vast al cercetării, însuflețit de lumina cunoașterii, istoricul literar și-a îndreptat atenția spre un alt posibil autor, I. B. Deleanu, de al cărui nume se leagă studiul de față, conceput într-o manieră asemănătoare textului argumentativ. Autorul pornește de la o ipoteză, prezintă și dezbate argumentele invocate, iar în final stabilește concluzii. Mai mult decât atât, L. Drimba expune traseul pe care l-a urmat, apelând la specialiști consacrați: cercetătorul Ion Gheție de la Institutul de lingvistică al Academiei, căruia i-a trimis fotocopii ale manuscrisului în vederea comparării grafiei, prof. univ. dr. doc. I. Pervain și lucrarea din 1967, *Noi contribuții documentare la biografia lui Budai Deleanu*, semnată de Lucia Protopopescu. Revenind asupra informației care preceda publicarea textului din 1963, referitor la afirmația că textul a fost scris la Blaj, istoricul literar apreciază că piesa a fost scrisă de un tânăr provenind din mediul blăjan, ceea ce nu exclude ipostaza de autor sau coautor al ei, a lui I. B. Deleanu,

Argumentele introduse de L. Drimba, în sprijinul acestei ipoteze, vizează atât elemente de compoziție, prin paralelismul planurilor distincte de desfășurare, cât și coordonate spațio-temporale, indicându-se intervalul de scriere, anii 1777-1780, perioadă în care pretinsul autor în discuție, I. B. Deleanu, își satisfacea studiile universitare la Viena, fiind găzduit la Barbareum. Concluziile din finalul studiului publicat în anele din 1972 semnaleză necesitatea reluării subiectului, precum și a cercetării în vederea susținerii acestei ipotezei.

Cercetările efectuate asupra primei piese de teatru românesc sunt expuse de L. Drimba atât în *Studiul introductiv* al volumului din 1983, *Occisio Gregorii in Moldavia Vodae tragedice expressa*, cât și ulterior în ediția din 2001, *Teatrul Românesc de la Oradea, Perspectivă monografică*, în care L. Drimba, în calitate de semnatar al capitolului *Inceputuri*, prezintă *Unul din primele texte de teatru în limba română Occisio Gregorii in Moldavia Vodae Tragedice expressa*. Interesant este însă faptul că nici una dintre volumele amintite nu înglobează ipoteza, care face obiectul cercetării prezente în anele. Cu siguranță, pe firul cercetărilor ulterioare anului 1972, data la care a apărut publicată lucrarea de față, L. Drimba și-a modificat viziunea privind ipoteza atribuirii paternității piesei lui I. B. Deleanu, așa cum de altfel atestă *Studiul introductiv* al volumului din 1983, când revenind asupra acestui aspect precizează: „Mergând pe calea deschisă de L. Protopopescu, care este dispusă să-l considere pe I. Budai Deleanu fie singurul autor, fie coautor, fie doar martor al elaborării piesei, am încercat, într-o comunicare din 1970, să aduc argumente în favoarea ipotezei ademenitoare care vedea în autorul Țiganiadei pe autorul lui

²¹Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări științifice*, Filologie, 1972, Lucian Drimba, *O ipoteză: I. B. Deleanu, autorul primei piese românești*, p. 61

Occisio. Ipoteza era timid formulată pentru că ne dădeam seama de fragilitatea argumentelor pe care le puteam invoca și eram convingși de faptul că era «îndrăzneță și riscantă». Astfel stând lucrurile, renunțăm la ea neavând nici acum mai multe și nici mai convingătoare argumente: or, cele atunci prezentate nu ni se par-cum nu ni s-au părut nici atunci-suficient de convingătoare. În schimb ne menținem părerea că ”piesa a fost scrisă de către un tânăr provenit din mediul blăjean.”²²

Lucrările științifice publicate de profesorul L. Drimba în anele Universității din Oradea, în intervalul 1969-1992, constituie o prețioasă sursă de documentare, în contextul restituirii activității sale de cercetare, ca istoric și critic literar. Alături de articolele din publicațiile de specialitate ale vremii, ele alcătuiesc un parcurs științific, reprezentat de autor încă din primii ani ai activității sale didactice, ca piese constitutive ale unui întreg, valorificat și mărturisit odată cu editarea cărților. Perspectivele acestui parcurs, indicând planuri și direcții multiple de cercetare, care deseori interferează, și metode de lucru, bine definite în timp, cu reveniri și reluări asupra subiectelor în care dobândește recunoaștere, îl situează pe L. Drimba, timp de o viață, în orizontul vast al cunoașterii, în care se identifică, prin parcurgerea spațiilor investigate, la modul simplu și temerar, cu cartea în mână.

BIBLIOGRAPHY

1. Analele Universității din Oradea, Tom II, Filologie, Oradea, 1992, L. Drimba, *Din corespondența lui I.L. Caragiale cu Paul Zarifopol. Aspecte umoristice*.
2. Drimba, Lucian, *Iosif Vulcan*, București, Editura Minerva, București, 1974.
3. *Occisio Gregorii in Moldavia Voda etragedice expressa*, Editura Dacia, ClujNapoca, 1983.
4. Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări Științifice*, seria B, Oradea, 1969, L. Drimba, *I. Vulcan, academician*.
5. Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări Științifice*, seria B, Oradea, 1970, L. Drimba, *I. Vulcan. Mediul familial. Anii de studii. Începuturile publicistice*.
6. Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări Științifice*, seria B, Oradea, 1970, L. Drimba, *Însemnările de călătorie ale lui I. Vulcan*.
7. Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări Științifice*, Filologie, Oradea, 1971, L. Drimba, *I. Vulcan, membru al "Astrei" și al "Societății Kisfaludy"*.
8. Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări Științifice*, Filologie, Oradea, 1972, L. Drimba, *O ipoteză: I. B. Deleanu, autorul primei piese românești*.
9. Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări Științifice*, Filologie, Oradea, 1972, L. Drimba, *Date noi privitoare la "Societatea de lectură" a elevilor din Beiuș*.
10. Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări Științifice*, seria literatură, vol. VII, Oradea, 1973, L. Drimba, *Teatrul românesc în secolul al XVIII-lea*.

²²*Occisio Gregorii in Moldavia Voda etragedice expressa, Studiu introductiv*, Editura Dacia, ClujNapoca, 1983, p. 39

11. Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări Științifice*, seria literatură, vol. VII, Oradea, 1973, L. Drimba, *Teatrul românesc în Bihor până la Unire*.
12. Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări Științifice*, seria literatură, vol. VIII, Oradea, 1973, L. Drimba, *"Teatrul de vest" din Oradea*.
13. Institutul Pedagogic Oradea, *Lucrări Științifice*, seria literatură, vol. VIII, extras, Oradea, 1973, L. Drimba, *Teatrul de vest din Oradea*.
14. *Teatrul Românesc la Oradea*, Perspectivă monografică, Editura Revistei Familia, Oradea, 2001.
15. Vasile, Marian, *Teoria Literaturii*, Editura Atos, ediție revăzută și adăugită, București, 1997.
16. Vasilescu, Stelian, *Iosif Vulcan Publicistica*, Editura Facla, Timișoara, 1983.